

ไฮโดรไซยานิค(แก๊ส) สามารถข่มและเสียนดินและแมลงชนิดอื่น ๆ ที่อยู่
ในดินได้ ส่วนกากที่เหลือจะเปลี่ยนเป็นปุ๋ยไนโตรเจน ข้อสำคัญคือจะต้องทำ
ก่อนการปลูกประมาณ 15-20 วัน อีกวิธีหนึ่งใช้ยาฉีดพ่นลงไปตามร่องถั่ว
โดยเริ่มพ่นยา เมื่อถั่วเริ่มแทงเข็ม แล้วฉีดอีกครั้งหลังจากครั้งแรก 15 วัน
ด้วยยาที่ใช้ได้แก่ Lorsban 20 % E.C. ใช้ในอัตรา 1.0 % 20 ลิตร/ไร่

13.7 ควงต่าง ๆ ควงที่พบเข้าทำลายต้นถั่วลิสงชนิดแรกได้
แก่ ควงปีกแข็งตัวเล็กสีดำ ชอบเพาะกินใบและยอดอีกชนิดหนึ่งได้แก่ควงน้ำมัน
ควงชนิดนี้มีตัว, ขา, หัวและหนวดสีดำ ปีกมีลายสีเหลืองน้ำตาล พาดขวาง
ลำตัวเป็นแถบ 3 แถบ ทองใหญ่บินช้า ชอบกัดกินดอกถั่วลิสง ลำตัวมีขนาด
ประมาณ 2.3-3.5 เซนติเมตร ถ้าพบแมลงพวกนี้ระบาดควรใช้ยา
คาร์โบครอน 24 % หรือใช้ยาคาบาริล 85 % ฉีดพ่นให้ทั่วแปลงปลูกถั่วลิสง
และพ่นครั้งต่อ ๆ มาทุก 10 วัน จนกว่าแมลงจะเบาบางลง

14. การเก็บเกี่ยวถั่วลิสง

ตามปกติถั่วลิสงจะเริ่มออกดอกเมื่ออายุโตประมาณ 30 และดอก
ถั่วลิสงจะออกมากที่สุด (ประมาณร้อยละ 60 ของดอกทั้งหมด) ในระยะที่ต้น
ถั่วลิสงมีอายุประมาณ 45 วัน ฉะนั้นในการเก็บเกี่ยวฝักถั่วลิสงจากดินจึงมุ่ง
ที่ฝักที่เกิดจากดอกในระยะที่ต้นถั่วลิสงอายุประมาณ 45 วัน ซึ่งจะมีฝักได้ถึง
ร้อยละ 60 ของทั้งหมด ถ้าไม่เก็บเกี่ยวในตอนนี้ ฝักเหล่านี้จะงอกเสียก่อน
เก็บเกี่ยว ดังนั้นการปลูกถั่วลิสงแต่ละครั้งจะได้ผลผลิตเพียงร้อยละ 60 ของฝัก
ทั้งหมดเท่านั้นเอง วิธีการสังเกตดูว่าฝักถั่วลิสงเหล่านี้จะเก็บเกี่ยวได้หรือยัง

อาจรู้ได้จาก 1. อายุของต้นถั่วลิสง ตามปกติถ้าต้นถั่วลิสงมีอายุประมาณ 100-110 วัน ก็จะสามารถเก็บเกี่ยวได้ 2. ในระยะที่จะเก็บเกี่ยวฝักได้ ใบถั่วลิสงจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองและจะร่วง 3. เมื่อดองสุ่มดองต้นถั่วขึ้นมาแกะดูเมล็ดภายในฝักจะเห็นเยื่อคานในของเปลือกเปลี่ยนจากสีขาวเป็นสีน้ำตาล และเปลือกหุ้มเมล็ดแห้ง 4. เมื่อเขย่าฝักดูจะมีเสียงคลอน ลักษณะดังกล่าวแสดงว่าฝักแก่แล้ว ต้องเก็บเกี่ยวทันที

การเก็บเกี่ยวมักจะใช้ ถอน เมื่อดองต้นถั่วลิสงขึ้นจากดินแล้ว ควรวางต้นถั่วเป็นแถว ฝักแตกไว้ 1-2 วันก่อน จึงปลิดฝักออกจากต้น ระยะนี้อย่าให้ฝักถั่วถูกความชื้น เพราะจะทำให้เมล็ดผอง เวลาปลิดฝักต้องพยายามให้ชั่วหลุดจากฝักให้หมด มิฉะนั้นจะขายได้ราคาต่ำ นำฝักถั่วที่ได้ไปตากแดดจัด ๓ ราว 7-10 วัน จนฝักแห้งสนิทก่อนนำไปเก็บเข้ายุ้งฉาง

15. การเก็บรักษาถั่วลิสง

ถั่วลิสงที่จะเก็บรักษาไว้นาน ๆ จะต้องตากให้แห้งสนิทเสียก่อน (ความชื้นไม่เกิน 12 เปอร์เซ็นต์) การเก็บรักษาถั่วลิสงที่ยังไม่แห้งสนิท จะทำให้เชื้อราทำลายได้ง่าย เชื้อรานั้นมีชื่อว่า *Aspergillus flavus* เชื้อราดังกล่าวนี้เจริญเติบโตได้ดีในที่ซึ่งมีความชื้นสูงและต้องการอุณหภูมิสูงด้วย (ประมาณ 30⁰-35⁰ เซลเซียส) ในสภาพดังกล่าวเชื้อราจะเจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว และผลิตสารพิษ (aflatoxin) ได้มาก สำหรับในสภาพบ้านเรา ควรเก็บรักษาถั่วลิสงทั้งฝัก แม้จะเป็นการเปลืองที่และเสียค่าใช้จ่ายในการเก็บและ

การขนส่งสูงก็ตาม เนื่องจากประเทศไทยมีความชื้นสูงและอากาศร้อน ไม่เหมาะต่อการเก็บเมล็ดไว้เป็นเวลานาน ในกรณีที่มีฝนตก ไม่สามารถตากฝักรั่วลิสงให้แห้งสนิทได้ ถ้าไม่มีเครื่องอบก็ควรเปลี่ยนฝักไว้ในลานหรือที่เรียบ อย่าให้กองสูงเกินไป ฝังคลมไว้ หรือฝักไว้ในที่มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และรีบนำออกตาก แดดทันทีที่มีโอกาส ลักษณะของถั่วลิสงที่มีเชื้อราเข้าทำลายอาจสังเกตได้ดังนี้คือ เมล็ดถั่วลิสงจะมีสีเหลืองหรือสีเหลืองซีดผิดปกติ บางครั้งเมล็ดจะมีสีดำ การป้องกันมิให้ถั่วลิสงมีเชื้อราและแมลงเข้าทำลายอาจทำได้ดังนี้

1. ในการเก็บถั่วลิสง ให้เก็บเกี่ยวให้ถูกต้องตามฤดูกาล หลีกเลี่ยงการเก็บเกี่ยวในระยะที่มีฝนตก และตากแดดให้ฝักรั่วลิสงแห้งสนิท มีความชื้นไม่เกินร้อยละ 12
2. ถ้าไม่สามารถทำให้เมล็ดถั่วลิสง มีความชื้นต่ำกว่าร้อยละ 12 ได้ ก็ให้เก็บรักษาถั่วลิสงไว้ทั้งเปลือก โดยไม่ให้เปลือกของฝักแตก เพื่อเป็นเกราะป้องกันไม่ให้เมล็ดขึ้นราได้ง่าย เมื่อต้องการใช้จึงค่อยกระเทาะเมล็ด การเก็บรักษาถั่วลิสงทั้งเปลือกนี้สามารถเก็บถั่วลิสงไว้ได้นานถึง 2 ปี
3. ในการเก็บรักษาเมล็ดถั่วลิสงหรือถั่วลิสงป่นอัดเป็นก้อนแล้ว ต้องให้มีความชื้นไม่สูงเกินร้อยละ 9 ให้ความชื้นในบรรยากาศต่ำกว่าร้อยละ 80 และให้อุณหภูมิของอากาศต่ำกว่า 30° เซลเซียส

4. เมล็ดที่เก็บไว้ทำพันธุ์ควรคลุกยากันแมลงก่อนเก็บ เช่น ไซยาไพรีโนน หรือยาดีลครินชนิดผงในอัตรา 1 กรัมต่อถั่วลิสงหนัก 10 กิโลกรัม เมล็ดที่คลุกยาเหล่านี้จะใช้เป็นอาหารของมนุษย์หรือของสัตว์ไม่ได้ เพราะตัวยาที่ใช้คลุกเป็นอันตรายแก่ชีวิตมนุษย์และสัตว์ จะต้องใช้ในการปลูกเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

16. สารพิษในถั่วลิสง (aflatoxin)

สารพิษที่พบในถั่วลิสงมีชื่อว่า แอฟลาทอกซิน (aflatoxin) สารพิษชนิดนี้เกิดจากเชื้อราหลายชนิดด้วยกัน แต่ส่วนใหญ่เกิดจากเชื้อรา *Aspergillus flavus* การที่สารพิษชนิดนี้มีชื่อว่าแอฟลาทอกซินนั้นก็โดยตามชื่อของเชื้อราที่เป็นสาเหตุ กล่าวคือ "A" ย่อมาจากชื่อสกุล *Aspergillus* และ "fla" ย่อมาจากชื่อชนิด *flavus* สารพิษแอฟลาทอกซินที่พบในปัจจุบันแบ่งได้เป็น 4 ชนิดด้วยกันคือ B₁, B₂, G₁ และ G₂ สารแอฟลาทอกซิน B₁ และ G₁ เป็นสารที่เชื้อราสร้างขึ้นมาก่อน B₂, G₂ และสาร B₁ เป็นสารที่มีพิษร้ายแรงที่สุด สารแอฟลาทอกซินจะเกิดขึ้นในเมล็ดพืชทุกชนิดที่มีเชื้อรา *A. flavus* เจริญเติบโต ปริมาณจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับอาหาร, ความชื้นในเมล็ดพืช, อุณหภูมิ, การถ่ายเทอากาศในสถานที่เก็บเมล็ดและชนิดและสายพันธุ์ของเชื้อรา จากการตรวจหาสารแอฟลาทอกซินในถั่วลิสงดิบ, ถั่วลิสงสุก, ในน้ำมันถั่วลิสงและถั่วลิสงสุกปน ระหว่างปี 2516-2520 พบว่ามีสารแอฟลาทอกซินจากตัวอย่างที่มาศึกษาประมาณร้อยละ 9.1 ถึงร้อยละ 71.4 ยกเว้นถั่วลิสงสุกปนซึ่งมีสารทอกซินในตัวอย่างถึงร้อยละ 79.4 ถึงร้อยละ 90.9

และตัวอย่างที่นำมาศึกษามีสาร แอฟลาทอกซินสูงสุดถึง 5,000 ส่วนในพัน
ล้านส่วน (5,000 ไมโครกรัม/กิโลกรัม)

สาร แอฟลาทอกซินเป็นสารที่ทำให้คนเราเป็นโรคมะเร็งในตับ
ถ้าบริโภคอาหารที่มีสารพิษแอฟลาทอกซินอยู่ในปริมาณมาก อาการจะรุนแรง
ขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กจะเกิดอาการชัก มีไข้สูง ไม้รู้สึกตัว และตาย
อย่างฉับพลันใน 2-3 วัน เนื่องจากสมองบวม เกิดการสลายตัวของไขมัน
ในตับและในไต ส่วนสัตว์เลี้ยงที่กินอาหารที่มีสารพิษแอฟลาทอกซินเข้าไป
ในปริมาณน้อยติดต่อกันเป็นเวลานานจะทำให้ตัวแคระแกรน การเกิดลูกไม่ดี
ถ้าปริมาณสารพิษมาก จะทำให้เกิดเนื้องอกและมะเร็งในตับ สารพิษชนิดนี้
อาจจะเข้าไปอยู่ในเนื้อ นม ไข่ของสัตว์ที่กินอาหารที่มีสารพิษเข้าไปด้วย
แต่ยังพบในปริมาณต่ำมาก

ประเทศต่าง ๆ ได้กำหนดปริมาณสาร แอฟลาทอกซินในเกณฑ์
สูงสุดที่อนุญาตให้มีได้ไว้ต่างกันดังนี้ ไต้หวัน 30 ppb (parts per
billion = micrograms/kg.), ประเทศสหรัฐอเมริกา 28 ppb,
ประเทศไทย 20 ppb, ประเทศแคนาดา 15 ppb, ประเทศเยอรมัน 10
ppb, ประเทศเดนมาร์ก 5-10 ppb, สำหรับประเทศสวีเดน, ประเทศ
อิตาลี, ประเทศเนเธอร์แลนด์และประเทศโปแลนด์ได้แนะนำไว้ 5 ppb

การกำจัดสารพิษแอฟลาทอกซินให้ออกจากเมล็ดถั่วลิสงนั้น
ทำได้ยากมาก และไม่สามารถใช้ กรรมวิธีต่าง ๆ ที่ใช้ในครัวเรือน

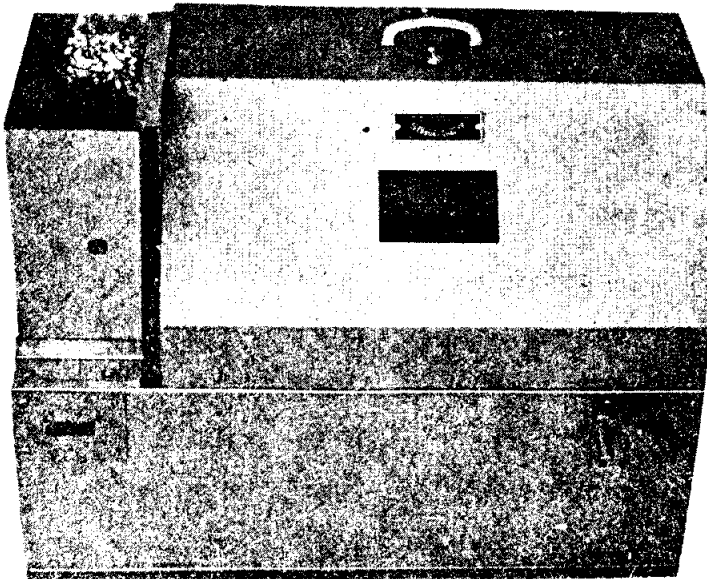
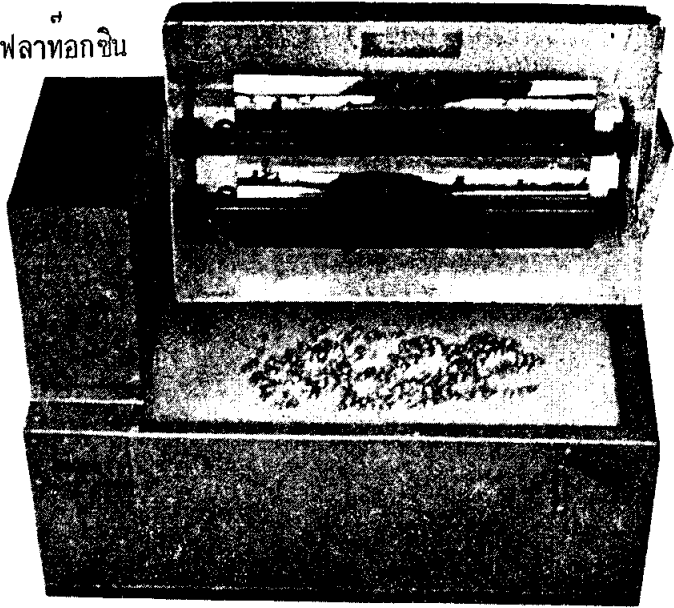
กำจัดพิษนี้ออกจากตัวลิสงได้ ไม่ว่าจะนำเมล็ดตัวลิสงไปแช่น้ำ, ไปล้างน้ำ, ไปหุงต้ม, ไปอบ, หรือนำไปนึ่งธรรมดา สารพิษนี้จะไม่หมดไปจากตัวลิสงนั้น เพื่อความแน่ใจควรหลีกเลี่ยงการบริโภคตัวลิสงที่มีลักษณะ และสภาพผิดปกติทุกรูปแบบ เลือกบริโภคแต่เมล็ดที่สมบูรณ์ดีเท่านั้นก็จะช่วยให้ปลอดภัยขึ้นได้มาก

17. เครื่องมือตรวจสอบสาร แอฟลาทอกซิน

ในปัจจุบัน เรามีเครื่องมือตรวจสอบสารพิษในตัวลิสงและเมล็ดธัญพืช เป็นเครื่องมือแบบง่าย ๆ ขนาดประมาณ 50 × 20 เซนติเมตร ส่วนบนเป็นฝาครอบ ซึ่งมีหลอดไฟชนิดพิเศษ (NUV or black light) ขนาด 10 แกร์เทียน มีคลื่นแสงขนาด 365 อังสตรอม ติดอยู่จำนวน 2 หลอด เมื่อเปิดสวิตช์ไฟ หลอดทั้งสองหลอดจะให้แสงสว่างเห็นการตรวจสอบเชื้อราซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดสารพิษ ส่วนล่างเป็นส่วนของสายพานที่จะนำตัวลิสง หรือเมล็ดธัญพืชที่บดแล้วเข้าตรวจในเครื่อง ขณะที่เครื่องกำลังทำงาน มันจะเกลี่ยตัวลิสงให้กระจายไปในตัว ถ้าเครื่องตรวจสอบพบเชื้อราก็จะมีแสงเรืองให้เห็นได้จากช่องสี่เหลี่ยมบนฝาเครื่อง เครื่องนี้มีข้อจำกัดอยู่ที่ว่า ถ้าตัวลิสงตัวอย่างมีเชื้อราน้อยกว่า 5 เปอร์เซ็นต์ จะไม่สามารถตรวจสอบได้

รูปที่ 4

เครื่องตรวจสอบสารแอฟลาทอกซิน

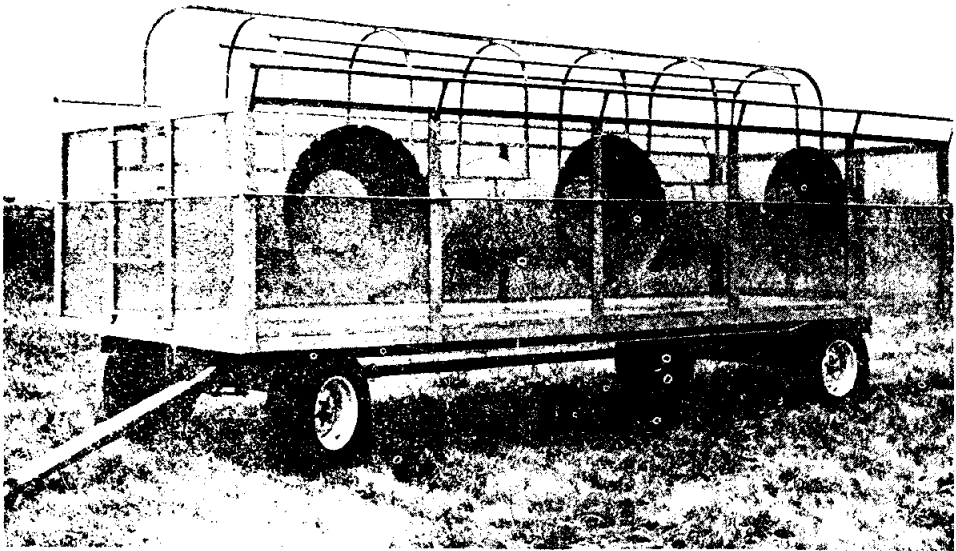
18. เครื่องอบเมล็ดถั่วลิสง

ถั่วลิสงที่มีความชื้นสูงมีโอกาสน้ำเชื้อราจะเข้าทำลายได้ง่ายและสร้างสารพิษทำให้ถั่วลิสงเป็นโทษต่อผู้บริโภคและสัตว์เลี้ยง สิ่งที่จะช่วยป้องกันมิให้เชื้อราเกิดขึ้นในถั่วลิสงคือ การลดความชื้นในถั่วลิสง วิธีการลดความชื้นในปัจจุบันใช้วิธีแผ่นลานดินที่มีแดดส่องถึง และป้องกันไม่ให้ถูกน้ำฝน ซึ่งจะต้องใช้เนื้อที่ในการตากมาก และไม่สะดวกในการทำทั้งยังสิ้นเปลืองแรงงานสูงด้วย

ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาระบบการอบถั่วลิสงแบบใหม่ขึ้นมาอีกแบบหนึ่ง โดยใช้ลมและแสงแดดในการอบทั้งหมด ไม่ต้องใช้เชื้อเพลิงเข้าช่วย และได้ออกแบบโดยไม่ต้องมีการบรรจุกระสอบในการขนย้ายถั่วลิสง และเวลาตากหรืออบก็ไม่ต้องมีการกลับถั่วลิสง เครื่องอบถั่วลิสงแบบนี้เรียกว่า เครื่องอบถั่วลิสงแบบธรรมชาติ (ดูรูปที่ 5)

เครื่องอบถั่วลิสงแบบธรรมชาตินี้สร้างขึ้นด้วย โครงเหล็กเป็นรูปกะบะ พื้นด้วยตะแกรงลวด และผนังทั้งสี่ด้านกับด้วยตะแกรงลวดเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีกรวยที่ทำด้วยตะแกรงลวด ติดตั้งภายในกระเบประมาณ 6-8 อัน จุดประสงค์เพื่อช่วยให้อากาศหมุนผ่านถั่วลิสงในกระเบได้ดียิ่งขึ้น และถั่วลิสงที่อยู่ตรงกลางก็จะรับลมได้ดี เครื่องอบแบบนี้ติดตั้งล่อ 4 ล่อ ซึ่งสามารถใช้รถบรรทุกเล็กลากเคลื่อนย้ายได้สะดวกมาก เวลาทำงานก็ลากเครื่องอบไปจอดไว้ที่กลางแจ้ง (ในแปลงปลูกถั่วลิสง) แล้วถอนถั่วลิสงปลิดฝัก ถั่วลิสงใส่เครื่องอบไค้ทันที คานบนอาจใช้ผ้าใบคลุมป้องกันน้ำฝนหรือน้ำค้าง

รูปที่ 5 แสดงเครื่องอบถั่วลิสงแบบธรรมชาติ

ในเวลากลางวันได้ เมื่อเครื่องอบมีถั่วลิสงเต็มเครื่องแล้ว อาจมาเก็บไว้
ใกล้ ๆ บ้านเพื่อความสะดวกในการดูแล ถั่วลิสงจะอยู่ในเครื่องอบประมาณ
5-10 วัน ก็จะมีกลิ่นลดลงเหลือ 10 เปอร์เซ็นต์ ก็สามารถลากเครื่องอบ
ไปยังบริเวณที่มีการรับซื้อได้เลย จะเห็นได้ว่าเครื่องอบถั่วลิสงแบบธรรมชาติ
นี้เหมาะสำหรับที่จะนำมาใช้ในบ้านเรามาก เพราะสามารถประหยัดเวลา
ประหยัดแรงงานและอบถั่วลิสงให้แห้งได้เร็ว จากการทดลองพบว่า ความ
ชื้นในถั่วลิสงจะลดลงประมาณวันละ 2-3 เปอร์เซ็นต์ ข้อสำคัญคือไม่ต้อง

ขนย้ายถั่วลิสงจากที่ตากเมื่อมีฝนตก เพียงใช้ผ้าใบคลุมไปบนโครงเหล็กคานบนและคานข้างก็พอแล้ว และสามารถอบถั่วลิสงได้ครั้งละมาก ๆ

(ประมาณ 5-6.5 ตัน) นอกจากนั้นอาจตัดแปลงเป็นโกดังเก็บพืชชนิดอื่น ๆ ได้ เช่น ทำเป็นยุ้งเก็บข้าว หรือเก็บฝ้าย

ในการใช้เครื่องอบแบบธรรมชาติมีสิ่งที่จะต้องคำนึงดังนี้

1. ถ้าจะใช้อบถั่วลิสงขนาด 6.5 ตันจะต้องมีกรวยตะแกรงลวดติดตั้งประมาณ 6-8 อัน เพื่อให้ลมผ่านถึงใจกลางของกองถั่วลิสง
2. ตั้งเครื่องอบให้ตรงกับทิศทางลม
3. พยายามอย่าเคลื่อนย้ายเครื่องอบหรือเดินบนถั่วลิสงที่อยู่ในเครื่องอบ เพราะจะทำให้ถั่วลิสงอัดกันแน่น ทำให้ลมเคลื่อนที่ไม่สะดวกและอาจเกิดเชื้อราขึ้นได้
4. ใส่ถั่วลิสงในเครื่องอบให้สูงเกินระดับกรวยรับลม และปรับระดับให้ถั่วลิสงอยู่ในแนวระดับ ไม่ให้ยอดของกองถั่วลิสงสูง ๆ ต่ำ ๆ
5. คลุมเครื่องอบคานบนด้วยผ้าใบ
6. เวลาที่ใช้เครื่องอบได้ดีที่สุดนั้นคือ เวลาที่ไม่มีฝนตก

19. แหล่งผลิตและปริมาณการผลิตถั่วลิสงของโลก

แหล่งผลิตถั่วลิสงที่สำคัญของโลกอยู่ในแถบเอเชียและแถบแอฟริกา ซึ่งมีผลผลิตรวมกันประมาณร้อยละ 80 ของถั่วลิสงโลกผลิตได้ในแถบเอเชียมีผลผลิตเฉลี่ยตั้งแต่ปี ค.ศ. 1969-1980 ประมาณ 10.70 ล้านเมตริกตัน/ปี คิดเป็นร้อยละ 57.42 ของผลผลิตของโลก รองลงมาได้แก่แถบแอฟริกา ซึ่งมีผลผลิตในระยะเวลาเดียวกันประมาณ 5.16 ล้านเมตริกตัน/ปี คิดเป็นร้อยละ 27.70 ของผลผลิตทั้งโลก แหล่งผลิตถั่วลิสงในอันดับที่สามอยู่ในแถบอเมริกาเหนือ มีผลผลิตประมาณ 1.68 ล้านเมตริกตัน/ปี และอเมริกาใต้ผลิตได้ 1.02 ล้านเมตริกตัน/ปี สำหรับผลผลิตถั่วลิสงของโลกตั้งแต่ปี ค.ศ. 1969-1980 เฉลี่ยปีละประมาณ 18.64 ล้านเมตริกตัน (ดูตารางที่ 5)

พื้นที่ที่ใช้ในการผลิตถั่วลิสงของโลกมีประมาณ 19.53 ล้านเฮกตาร์ แถบเอเชียมีพื้นที่ในการผลิตมากที่สุด คือประมาณ 11.35 ล้านเฮกตาร์ รองลงมาได้แก่แอฟริกาที่มีพื้นที่ในการผลิตประมาณ 6.56 ล้านเฮกตาร์ สำหรับอเมริกาใต้และอเมริกาเหนือมีพื้นที่ในการผลิตถั่วลิสงใกล้เคียงกัน คือประมาณปีละ 0.79 และ 0.77 ล้านเฮกตาร์ตามลำดับ

ในระหว่างปี ค.ศ. 1969-1980 ประสิทธิภาพการผลิตถั่วลิสงของโลกเฉลี่ยประมาณ 0.95 เมตริกตัน/เฮกตาร์ หรือประมาณ 152 กิโลกรัม/ไร่ แถบที่มีการผลิตถั่วลิสงได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดได้แก่ แถบอเมริกาเหนือ คือ สามารถผลิตถั่วลิสงได้ถึง 2.18 เมตริกตัน/เฮกตาร์ หรือประมาณ 349

ตารางที่ 5 แสดงพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตของถั่วลิสงตามส่วนต่าง ๆ ของโลก (เฉลี่ยระหว่างปี ค.ศ. 1969-1980)

ขตกการเพาะปลูก	พื้นที่เพาะปลูก (1,000 เฮกตาร์)	ผลผลิต (1,000 ตัน)	% ผลผลิต (%)
แอฟริกา	6,556	5,163	27.70
เอเชีย	11,353	10,703	57.42
อเมริกาเหนือ	770	1,678	9.00
อเมริกาใต้	793	1,021	5.48
โอเชียเนีย	41	50	0.27
ยุโรป	12	24	0.13
รวมทั้งโลก	9,525	18,639	100.00

ที่มา องค์การอาหารและการเกษตร แห่งสหประชาชาติ

กิโลกรัม/ไร่ รองลงมาได้แก่แถบยุโรปได้ผลผลิตประมาณ 2.00 เมตริกตัน/เฮกตาร์ และในแถบอเมริกาใต้ก็ผลิตได้ประมาณ 1.29 เมตริกตัน/เฮกตาร์ แหล่งผลิตถั่วลิสงที่ใหญ่ที่สุดคือ แถบเอเชียและแอฟริกา สามารถผลิตถั่วลิสงได้เพียง 0.94 และ 0.79 เมตริกตัน/เฮกตาร์ตามลำดับ หรือประมาณ 150 และ 126 กิโลกรัม/ไร่ ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของโลก

ประเทศที่มีการผลิตถั่วลิสงมากที่สุดของโลก ได้แก่ประเทศอินเดีย ในปี ค.ศ. 1980 อินเดียมีพื้นที่เพาะปลูกถั่วลิสงถึง 7.5 ล้านเฮกตาร์ และมีผลผลิตถั่วลิสงถึง 6.40 ล้านเมตริกตัน รองลงมาได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีพื้นที่ปลูกประมาณ 3 ล้านเฮกตาร์และผลิตถั่วลิสงได้ประมาณ 3.70 ล้านเมตริกตันอันดับที่ 3 ได้แก่ประเทศสหรัฐอเมริกา มีพื้นที่เพาะปลูกถั่วลิสงประมาณ 0.56 ล้านเฮกตาร์ และมีผลผลิตประมาณ 1.04 ล้านเมตริกตัน สำหรับประเทศอื่น ๆ ที่มีการผลิตถั่วลิสงได้มาก ได้แก่ ประเทศไนจีเรีย, ประเทศชูดาน, ประเทศอินโดนีเซีย, ประเทศเซเนกัล, ประเทศสหภาพพม่า, ประเทศบราซิล และประเทศแอฟริกาใต้

20. ประเทศผู้ส่งออก-นำเข้า และปริมาณการส่งออก

ประเทศที่ส่งออกถั่วลิสงมีมากกว่า 60 ประเทศ และปริมาณการส่งออกของโลกรวมทั้งสิ้นประมาณปีละ เมตริกตัน ประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญมีดังนี้คือ ประเทศสหรัฐอเมริกาส่งออกถั่วลิสงประมาณร้อยละ 27 ของปริมาณส่งออกของโลก รองลงมาได้แก่ประเทศชูดาน ประมาณร้อยละ 22 อันดับที่สามารถได้แก่ ประเทศแอฟริกาใต้ ประมาณร้อยละ 8, ประเทศอินเดีย (ร้อยละ 8), ประเทศแอมเบีย (ร้อยละ 7), ประเทศบราซิล (ร้อยละ 5), ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน (ร้อยละ 3), ประเทศมาลาวี (ร้อยละ 3), ประเทศคามารูน (ร้อยละ 3) รวมปริมาณการส่งออกถั่วลิสงของประเทศต่าง ๆ ที่ได้กล่าวประมาณร้อยละ 86 ของปริมาณการส่งออกของโลก

สำหรับประเทศผู้นำเข้าถั่วลิสงของโลกมีประมาณ 60 ประเทศ ที่สำคัญมีดังนี้ คือ ประเทศฝรั่งเศส นำเข้าประมาณร้อยละ 23 ของปริมาณนำเข้าของโลก, รองลงมาได้แก่ประเทศแคนาดาประมาณร้อยละ 11, ประเทศอิตาลีประมาณร้อยละ 10, ประเทศอังกฤษประมาณร้อยละ 9, ประเทศเนเธอร์แลนด์ประมาณร้อยละ 7, ประเทศปอร์ตุเกศประมาณร้อยละ 7, ประเทศเยอรมันตะวันตกร้อยละ 7, ประเทศญี่ปุ่นร้อยละ 6, ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ร้อยละ 6, ประเทศสหภาพโซเวียตรัสเซียประมาณร้อยละ 3 และประเทศเวนิซุเอลาประมาณร้อยละ 3 รวมทั้งสิ้นประมาณร้อยละ 92 ของปริมาณการนำเข้าของโลก ในแต่ละปีประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมีการนำเข้าถั่วลิสงประมาณ ล้านเมตริกตัน

21. การผลิตถั่วลิสงของประเทศไทย

ถ้าเราพิจารณาการผลิตถั่วลิสงในประเทศไทยตั้งแต่ปีเพาะปลูก 2495/96 เป็นต้นมา เราจะพบว่า พื้นที่เพาะปลูกเฉลี่ยช่วงเวลาละ 5 ปี จะมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยในช่วงเวลาปีเพาะปลูก 2495/96 ถึง 2499/2500 จะมีพื้นที่เพาะปลูกปีละประมาณ 482,600 ไร่ อีก 5 ปีต่อมาประเทศไทยมีพื้นที่ที่เพาะปลูกถั่วลิสงเพิ่มขึ้นเป็นประมาณปีละ 622,200 ไร่ ซึ่งเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 22.44 ตั้งแต่ปีเพาะปลูก 2505/06 ถึง 2514/15 พื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเพียงร้อยละ 3.17 ถึงร้อยละ 6.16 สำหรับในช่วงปีเพาะปลูก 2515/16 ถึง 2519/20 เป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกสูงสุดคือ เฉลี่ยประมาณปีละ 761,600 ไร่ แต่อีก 5 ปี ต่อมาพื้นที่ปลูกได้ลดลง ร้อยละ 14.29

สำหรับในปี 2525/26 พื้นที่การปลูกถั่วลิสงได้สูงขึ้นในระดับสูงสุดอีก คือ มีพื้นที่เพาะปลูกถึง 761,000 ไร่ สำหรับปริมาณการผลิตถั่วลิสงของประเทศไทยในช่วง 30 ปีที่แล้ว เฉลี่ยได้ปีละ 126,790 เมตริกตัน โดยในระยะแรกผลิตได้ต่ำกว่าหนึ่งแสนเมตริกตัน ตั้งแต่ปี 2500/01 เป็นต้นมาเราสามารถผลิตถั่วลิสงได้ประมาณปีละตั้งแต่ 123,500 เมตริกตัน โดยมีปริมาณผลผลิตต่อปีสูงสุดในช่วงเวลา 2515/16 ถึง 2519/20 ในเวลานั้นประเทศไทยผลิตถั่วลิสงได้เฉลี่ยปีละ 150,840 เมตริกตัน ส่วนประสิทธิภาพในการผลิตถั่วลิสงของไทยตั้งแต่ปี 2500/01 เป็นต้นมามีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ โดยมีค่าเฉลี่ยในรอบ 30 ปีได้ประมาณ 197 กิโลกรัม/ไร่ อย่างไรก็ตามประสิทธิภาพของการผลิตถั่วลิสงของประเทศไทย

ตารางที่ 6 แสดงพื้นที่เพาะปลูก ปริมาณผลผลิตและผลผลิตต่อไร่ของถั่ว
 ลิสงที่ปลูกในประเทศไทย เฉลี่ยช่วงละ 5 ปี ตั้งแต่ปีการเพาะ
 ปลูก 2495/96 ถึง 2525/26

ปีการเพาะปลูก	พื้นที่เพาะปลูก (1,000 ไร่)	ผลผลิต (1,000 ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัมต่อไร่)
2495/96 - 2499/00	482.6	88.26	183
2500/01 - 2504/05	622.2	124.52	200
2505/06 - 2509/10	642.6	139.12	217
2510/11 - 2514/15	684.8	134.48	196
2515/16 - 2519/20	761.6	150.84	198
2520/21 - 2524/25	666.4	123.50	185
เฉลี่ย 30 ปี	643.4	126.79	197
เฉพาะปี 2525/26	761.0	143.00	188

- แหล่งที่มา
1. สถิติการเกษตรของประเทศไทย 2513 เอกสารสถิติการเกษตร
 เลขที่ 19 กองเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตร
 2. สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2522/23 เอกสาร
 สถิติการเกษตรเลขที่ 134 ศูนย์สถิติการเกษตร กระทรวงเกษตร
 และสหกรณ์
 3. สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2524/25 เอกสาร
 สถิติการเกษตรเลขที่ 168 ศูนย์สถิติการเกษตร กระทรวงเกษตร
 และสหกรณ์

ยังสูงกว่าของโลก คือ มีค่าเฉลี่ยในช่วงปี ค.ศ. 1969-1980 ประมาณ 152 กิโลกรัมต่อไร่ สำหรับประสิทธิภาพการผลิตถั่วลิสงของไทยในปี 2525/26 ได้ค่าประมาณ 188 กิโลกรัม/ไร่ (ดูตารางที่ 6)

พื้นที่ที่มีการผลิตถั่วลิสงมากของประเทศไทยอยู่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปีเพาะปลูก 2524/25 จังหวัดที่มีการปลูกถั่วลิสงมากที่สุดได้แก่ จังหวัดน่าน มีผลผลิตสูงถึงประมาณ 21,700 เมตริกตัน รองลงมาได้แก่จังหวัดลำปาง มีผลผลิตประมาณ 18,800 เมตริกตัน อันดับที่สามได้แก่ จังหวัดแพร่ ซึ่งผลิตถั่วลิสงได้ประมาณ 15,600 เมตริกตัน จังหวัดอื่น ๆ ที่มีการผลิตถั่วลิสงมากได้แก่ จังหวัดเชียงราย, นครราชสีมา, เชียงใหม่, นครสวรรค์, เลย, พะเยา และจังหวัดบุรีรัมย์ รวมผลผลิตถั่วลิสงทั้ง 10 จังหวัดดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ 65.91 ของผลผลิตทั้งประเทศ ในปีเพาะปลูก 2524/25 ประสิทธิภาพในการผลิตถั่วลิสงในจังหวัดต่าง ๆ แตกต่างกันมาก จังหวัดอ่างทองมีผลผลิตต่อไร่ สูงถึง 500 กิโลกรัม/ไร่ ในจังหวัดนี้มีพื้นที่เพาะปลูกเพียง 2 ไร่ ได้ผลผลิตถึง 1 เมตริกตัน รองลงมาได้แก่จังหวัดเพชรบุรี ได้ผลผลิตประมาณ 304 กิโลกรัม/ไร่ อันดับที่สามได้แก่จังหวัดสระบุรีได้ผลผลิตประมาณ 272 กิโลกรัม/ไร่ และจังหวัดชัยภูมิได้ผลผลิตประมาณ 268 กิโลกรัม/ไร่ เป็นที่น่าสังเกตว่า จังหวัดที่มีผลผลิตต่อไร่ต่ำนั้นมักอยู่ในเขตที่มีฝนตกชุก เช่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดชลบุรี เป็นต้น

ถั่วลิสงที่ผลิตได้ในประเทศไทยส่วนใหญ่ได้มาจากการปลูกในฤดูฝน ในปีเพาะปลูก 2524/25 พื้นที่ที่ปลูกถั่วลิสงในฤดูฝนมีประมาณ 474,354 ไร่

ได้ผลผลิตประมาณ 95,169 เมตริกตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 64.95 ของผลผลิตตลอดปีเพาะปลูก สำหรับในฤดูแล้งในปีเดียวกันมีพื้นที่เพาะปลูกถั่วลิสงประมาณ 289,704 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 37.92 ของพื้นที่ปลูกตลอดปีเพาะปลูก และได้ผลผลิตประมาณ 51,390 เมตริกตัน คิดเป็นร้อยละ 35.05 ของถั่วลิสงที่ผลิตได้ตลอดปี 2524/25 ถ้าพิจารณาทางประสิทธิภาพในการผลิตจะพบว่า การผลิตถั่วลิสงในฤดูฝนจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าในฤดูแล้งประมาณร้อยละ 14 โดยในฤดูฝนจะได้ผลผลิตประมาณ 201 กิโลกรัม/ไร่ สำหรับการผลิตในฤดูแล้งจะได้ผลผลิตเพียง 177 กิโลกรัม/ไร่ เท่านั้น

22. การค้าถั่วลิสงของไทย

ถั่วลิสงที่ผลิตได้ในประเทศไทยจะถูกใช้ภายในประเทศถึงร้อยละ 90 ปริมาณความต้องการภายในประเทศสูงขึ้นประมาณร้อยละ 3 ต่อปี ในปี 2525 ความต้องการของตลาดภายในประมาณ 130,000 เมตริกตัน ปริมาณความต้องการถั่วลิสงภายในประเทศอาจเคลื่อนไหวลดลงได้ ทั้งนี้ เพราะถั่วลิสงของไทยมักจะมีสารพิษแอฟลาทอกซินสูงกว่าปริมาณมาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ คือ 20 ppb. เมื่อปีใดตรวจพบว่า มีสารพิษในถั่วลิสงเกินมาตรฐาน ผู้ผลิตน้ำมันพืชจึงมักใช้น้ำมันปาล์มจากมาเลเซียและอินโดนีเซียแทน เพราะสามารถใช้แทนกันได้ และมีราคาถูกกว่าน้ำมันถั่วลิสงอีกด้วย

สำหรับทางการตลาดต่างประเทศของถั่วลิสงของไทย ยังแคบมาก เรามีตลาดประจำเพียง 2-3 แห่งเท่านั้น ซึ่งได้แก่ ประเทศสิงคโปร์ ฮองกง และประเทศมาเลเซีย ตลาดใหม่ของประเทศไทยได้แก่ ประเทศรัฐอิสลามอิหร่าน, ประเทศคูเวต, ประเทศโอมาน, ประเทศเกาหลีใต้ และไต้หวัน แต่ปริมาณการส่งออกยังน้อยมาก สาเหตุที่ประเทศไทยมีตลาดส่งออกถั่วลิสงอยู่ในวงจำกัด คือ ประเทศไทยมีถั่วลิสงที่จะส่งออกน้อย ประมาณร้อยละ 10 ของปริมาณการผลิตทั้งประเทศ ในระยะปี 2521-2525 ประเทศไทยส่งออกถั่วลิสงประมาณปีละ 3,093 ถึง 20,371 เมตริกตัน เฉลี่ยปีละประมาณ 14,845 เมตริกตัน (ตารางที่ 7) ประการที่สอง ถั่วลิสงของไทยมีเอฟลาทอกซินสูงกว่าที่ประเทศต่าง ๆ กำหนดไว้ และประการสุดท้าย ถั่วลิสงของไทยมักจะมีเปอร์เซ็นต์น้ำมันต่ำ

ตารางที่ 7 แสดงปริมาณการส่งออก มูลค่า และราคาส่งออกของถั่วลิสงของไทย ตั้งแต่ปี 2521-2525

ปี	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ราคาส่งออก (บาท/กิโลกรัม)
2521	20,371	192.384	9.44
2522	15,978	197.404	12.35
2523	3,093	61.182	19.78
2524	15,709	284.593	18.12
2525	19,072	257.146	13.48

ตีพิมพ์ กรมศุลกากร

23. ปัญหาเกี่ยวกับการผลิตข้าวลิสงของไทย

การผลิตข้าวลิสงในประเทศไทย มีปัญหาต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพในการผลิตไม่คงที่ โดยทั่วไปประสิทธิภาพในการผลิตข้าวลิสงยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ผลผลิตต่อไร่ในช่วง 5 ปี ตั้งแต่ปีเพาะปลูก 2520/21 ถึง 2524/25 อยู่ระหว่าง 165-196 กิโลกรัม/ไร่ โดยมีค่าเฉลี่ยประมาณ 185 กิโลกรัม/ไร่ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ที่ดี ลักษณะการเพาะปลูกของเกษตรกรเท่าที่เป็นอยู่ยังไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเตรียมดินปลูก การบำรุงรักษา และลักษณะการเก็บเกี่ยวและการปลิดฝัก ซึ่งทำให้ผลผลิตต่อไร่ลดลงไ้มาก

2. ต้องใช้เมล็ดพันธุ์ในปริมาณมาก ในการปลูกข้าวลิสงจะต้องใช้เมล็ดพันธุ์ที่กะเทาะเปลือกประมาณ 15 กิโลกรัม/ไร่ และจะได้ผลผลิตเฉลี่ยเพียง 185 กิโลกรัม/ไร่ หรือจะต้องใช้เมล็ดพันธุ์ถึงร้อยละ 8.11 ของผลผลิตที่ได้ ซึ่งทำให้ต้นทุนการผลิตสูง

3. มีปัญหาทางด้านศัตรูและภัยธรรมชาติ การปลูกข้าวลิสงในประเทศไทยมักจะประสบปัญหาด้านโรคและแมลงเขารบกวน เช่น โรคใบจุด โรคใบเหี่ยว, โรครากเน่า และโรคราสนิม เป็นต้น นอกจากนี้ในพื้นที่ที่เปิดใหม่ มักจะมีเสียนดินเข้าทำลายฝักข้าวลิสงที่อยู่ในดิน ทำให้ข้าวลิสงเสียหายเป็นจำนวนมาก อีกประการหนึ่งการปลูกข้าวลิสงมักจะปลูกกันในตอนฤดูฝน

อาจจะเป็นตอนต้นฤดูฝน กลางฤดูฝน หรือปลายฤดูฝน ซึ่งบางครั้งต้อง
เก็บเกี่ยวในขณะที่ฝักยังไม่แก่เต็มที่ เพื่อให้พืชน้ำฝนที่ตกมากเกินไป หรือ
เพื่อให้พืชน้ำจากความแห้งแล้ง ในกรณีที่เป็นดินเหนียวฝักก็อาจติดอยู่ที่ต้น
ในปริมาณมาก ในขณะที่เก็บเกี่ยว ซึ่งทำให้ปริมาณถั่วลิสงที่ไถลดลงอย่างมาก

4. ปัญหาทางด้านการควบคุมคุณภาพของถั่วลิสง ถั่วลิสงที่
ประเทศไทย ผลิตได้ยังมีคุณภาพต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับของต่างประเทศ
เช่น ถั่วลิสงของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นถั่วลิสงเมล็ดโต
กว่า มีน้ำมันมากกว่า ผิวสวยและไม่ค่อยมีสิ่งเจือปน อีกประการหนึ่ง
ถั่วลิสงของไทยก็มีสารพิษแอฟลาทอกซินปะปนอยู่ในอัตราค่อนข้างสูง และ
เกินกำหนดมาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดไว้ ทำให้โรงงาน
สกัดน้ำมันไม่สามารถนำไปใช้ได้

5. ปัญหาด้านราคาของถั่วลิสง ราคาถั่วลิสงของไทยไม่
แน่นอน ทั้งราคาภายในและภายนอกประเทศ ประกอบเกษตรกรไม่สามารถ
กำหนดราคาขายได้เอง จึงทำให้ไม่กล้าลงทุนผลิตมากนัก ถั่วลิสงที่ผลิตได้
ในแต่ละปีจึงไม่แน่นอน ส่วนใหญ่เกษตรกรมักจะรู้ราคาถั่วลิสงในปีที่แล้วเป็น
เกณฑ์ในการกำหนดพื้นที่ปลูก ถ้าถั่วลิสงในปีที่แล้วราคาสูง ก็จะปลูกกันมาก

สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เหล่านี้ คือ ควรจัด
เมล็ดพันธุ์พืชที่ดี กำหนดพื้นที่ปลูกถั่วลิสงให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ และที่สำคัญ
คือ พยายามกำหนดราคาขั้นต่ำไว้และให้มีการดำเนินการรักษาราคาดำสุดอย่าง
มีประสิทธิภาพ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะให้ผลผลิตถั่วลิสงเพิ่มขึ้นได้อย่างมาก